

ОЦІНКА РУХОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ - ІНВАЛІДІВ ВПТУ З НАСЛІДКАМИ ДИТЯЧОГО ЦЕРЕБРАЛЬНОГО ПАРАЛІЧУ

ОЛЬГА МЕРЗЛІКІНА

Вінницький державний педагогічний університет державний імені М. Коцюбинського

До теперішнього часу не визначена методика оцінки фізичного стану інвалідів з наслідками дитячого церебрального паралічу (ДЦП). Різні автори свого часу пропонували різну методику оцінювання фізичного розвитку (Н.Н. Єфименко, Б.В.Сермеєв, 1991), функціонального стану (Л.О. Бадалян, Журба Л.Т., Тимонина О.В., 1988), рухових здібностей (А. J. Danaola, В.Р. Kaminsky, А.Е. Sternfeld, 1968; М.Р. Fiorentino, 1972), психічного стану (І.Ю. Левченко, 1991; О.Л. Романова, 1982) тощо.

Відомо, що успіхи процесу фізичного виховання і функціональної реабілітації дітей-інвалідів з наслідками ДЦП значною мірою залежать від методичної грамотності і своєчасної оцінки кількісних та якісних показників рухової діяльності. Тому метою нашого дослідження було визначити та оцінити рухові здібності учнів-інвалідів вищого професійно-технічного училища (ВПТУ) за допомогою батареї тестів, що характеризують різні аспекти їх рухової діяльності.

Констатуючий експеримент відбувся на базі ВПТУ № 57 м. Львова. В ньому брали участь учні 1 -3 курсів у кількості 13 осіб з різними формами ДЦП і різним рівнем порушення рухових та психічних функцій, результати якого подані в таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика інвалідів з наслідками ДЦП за формами захворювання та групами рухових порушень

Форма ДЦП	1 курс		2 курс		3 курс	
	Абсолютна кількість осіб	%	Абсолютна кількість осіб	%	Абсолютна кількість Осіб	%
Спастична диплегія	1	7,7	-	-		-
Геміпаретична форма	2	15,4	3	23,1	7	53,8
Всього	3	23,1	3	23,1	7	53,8
Група рухових порушень:						
II група	2	15,4	1	7,7	1	7,7
III група	1	7,7	2	15,4	6	46,1
Всього	3	23,1	3	23,1	7	53,8

Згідно з показниками таблиці 1 на першому курсі зі спастичною диплегією виявлено одну (7,7%), а з геміпарезом 2 особи (15,4%); на другому курсі з геміпарезом - 3 особи (15,4%), на третьому - 7 осіб (53,8%) з геміпаретичною формою захворювання ДЦП.

За групами рухових порушень встановлено, що на першому курсі 2 особи (15,4%) належать до другої групи рухових порушень і 1 особа (7,7%) - до третьої групи; на другому курсі відповідно - 1 (7,7%) і 2 (15,4); на третьому курсі 1 (7,7%) і 6 осіб (46,1%) з третьою групою рухових порушень. Таким чином, всього на 1-3 курсах виявлено 4 особи (30,8%), які належать до другої групи і 9 осіб (69,2%) - до третьої групи рухових порушень.

Оцінку рухових здібностей здійснювали за допомогою різноманітних тестів за методикою Лі Ен Сана в нашій модифікації:

До першої групи тестів - "Оцінка рухових функцій" - входило із 5 комплексів фізичних вправ, які характеризували рухові можливості: 1) лежання і повороти; 2) сидіння; 3) повзання; 4) стояння; 5) ходьба, біг, стрибки. Кожний комплекс включав по декілька вправ, кожна вправа оцінювалась в 3 бали.

До другої групи тестів - "Керування основними рухами" - входило 9 вправ, кожна з яких оцінювалась в 5 балів.

Третя група тестів – “Психомоторні рухові вміння”, яка визначала психомоторні уміння інвалідів (рівновагу, просторові та орієнтувальні відчуття, сприйняття форм, акомодацию зору, координацію моторних відчуттів), складалася із 5 завдань, кожне з яких оцінювалось у 3 бали;

Четверта група тестів – “Оцінка рухової підготовленості” була призначена для оцінки розвитку фізичних якостей інвалідів з наслідками ДЦП і складалася із 5 завдань. За даними цих тестів із 5 балів оцінювалися кількісні і якісні результати.

Для того, щоб всі інваліди, які тестувалися, отримали задовільний емоційний стан і був сформований інтерес до отримання позитивного результату, ми дотримувалися таких принципів:

1. Принцип “можливості”. Згідно з цим принципом ми не акцентували основну увагу на функціональних недоліках та технічних дефектах, а находили ефективні методичні прийоми для виконання рухових вправ.
2. Принцип “тестової багатогранності”. При тестуванні ми визначали чинники, що детермінували ті чи інші недоліки.
3. Принцип “нуль – відхилення”. Згідно з цим принципом, якщо інвалід не міг виконати тест, ми не виключали цей тест, а шукали інші шляхи виконання оцінюваних процедур.

Отриманні порівняльні результати дослідження подані в таблиці 2.

Таблиця 2

**Порівняльна характеристика рухових здібностей учнів-інвалідів
1-3 курсів з наслідками ДЦП**

Групи	Показники фізичної підготовленості	Курси	M ± S mx	Курси / P		
				1-2	1-3	2-3
1	Лежання і повороти	1	17,23 ± 2,73	> 0,5	> 0,5	-
		2	16,33 ± 3,08	> 0,5	-	> 0,5
		3	18,71 ± 0,56	-	> 0,5	> 0,5
	Сидіння	1	12,16 ± 0,58	> 0,5	< 0,001	-
		2	13,31 ± 1,71	> 0,5	-	> 0,5
		3	14,29 ± 0,42	-	< 0,001	> 0,5
	Повзання	1	10,33 ± 2,05	> 0,5	> 0,05	-
		2	12,0 ± 1,71	> 0,5	-	> 0,5
		3	12,14 ± 0,7	-	> 0,05	> 0,5
	Стояння	1	16,33 ± 2,74	> 0,5	> 0,05	-
		2	19,33 ± 3,76	> 0,5	-	> 0,05
		3	21,0 ± 0,98	-	> 0,05	> 0,05
	Ходьба. Біг. Стрибки	1	17,33 ± 3,28	> 0,5	> 0,05	-
		2	20,0 ± 6,84	> 0,5	-	> 0,5
		3	23,42 ± 1,12	-	> 0,05	> 0,5
2	Керування основними рухами	1	52,0 ± 3,81	> 0,5	< 0,01	-
		2	50,0 ± 4,26	> 0,5	-	< 0,01
		3	58,0 ± 1,12	-	< 0,01	< 0,01
3	Психомоторні рухові уміння	1	9,67 ± 0,34	> 0,05	> 0,5	-
		2	12,0 ± 1,03	> 0,05	-	> 0,5
		3	9,29 ± 0,56	-	> 0,5	> 0,5
4	Рухова підготовленість	1	13,33 ± 1,37	> 0,5	> 0,5	-
		2	12,33 ± 4,45	> 0,5	-	> 0,5
		3	13,85 ± 1,82	-	> 0,5	> 0,5

Як свідчать дані таблиці 2, за результатами першої групи тестів між учнями 1-3 курсів, за винятком тесту “сидіння”, не встановлено статистично ймовірних відмінностей - $P > 0,5$, хоча за абсолютними показниками першокурсники дещо поступаються учням старших

курсів. За оцінкою рухових тестів “сидіння” учні першого курсу значно поступаються третьокурсникам ($P < 0,001$).

Деяко інша картина спостерігається за результатами другої групи тестів: учні третього курсу мають значну перевагу над першокурсниками і учнями другого курсу ($P < 0,01$).

Стосовно оцінки психомоторних рухових умінь, то за п'ятьма тестами третьої групи суттєвої різниці не було виявлено ($P > 0,5 - 0,05$). Однак за абсолютними середніми даними учні другого курсу випереджають юнаків першого і третього курсу більше, ніж на один бал.

Четверта група тестових завдань була використана для оцінки рухової підготовленості, зокрема визначення рівня розвитку основних життєво необхідних фізичних якостей, тобто сили, швидко-силових якостей, гнучкості. Встановлено, що як за кількісними, так і за якісними показниками отримані результати практично не різняться ($P > 0,05$).

Таким чином, використані нами методики дали змогу певною мірою оцінити рухові здібності учнів-інвалідів з наслідками ДЦП, а також визначити динаміку їх рухових здібностей залежно від терміну навчання у вищому професійно-технічному училищі.

Встановлено, що традиційні форми, засоби і методи проведення занять з фізичного виховання при недостатній руховій активності суттєво не впливають на динаміку рухових здібностей учнів 1-3 курсів у пізній резидуальній стадії ДЦП.

Отримані результати дослідження були враховані нами при організації і проведенні основного педагогічного експерименту з корекції рухових можливостей учнів, які навчаються у ВПТУ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ефименко Н.Н., Сермеев Б.В. *Содержание и методика занятий физкультурой с детьми, страдающими церебральным параличом.* – Москва: Советский спорт, 1991. – 53 с.
2. Бадалян Л.О., Журба Л.Т., Тимонина О.В. *Детский церебральный паралич.* – К.: Здоровья, 1988. – 328 с.
3. Dinaola A.J., Kaminsky B.P., Sternfeld A.E. *TMR perfomance profile (Teacher s Manual).* Redgefield, NJ.: Reporting service for exceptional children, 1968:
4. Fiorentino M.R. *Reflex testing methods for evaluating C.N.S. development.* Springfield, III: Charles C. Thomas, 1972.
5. Левченко И.Ю. *Особенности психического развития больных ДЦП // Медико-социал. Реабилитация больных и инвалидов вследствие ДЦП: Сб. науч. трудов.* – Москва, 1991. – С. 21-44.
6. Романова О.Л. *Психологическое изучение механизмов формирования личности больных детским церебральным параличом / В кн.: нарушения поведения у детей и подростков.* – Москва: Медицина, 1982. – С. 101-107.
7. Ли Ен Сан. *Социально-педагогические аспекты и модифицированные методические приёмы оздоровления инвалидов с последствиями заболевания детским церебральным параличом средствами физической культуры.* Автореф...канд. пед. наук. – Москва, ВНИИФК, 1997. – 24 с.

APPRECIATION OF MOVING ABILITIES OF DISABLED PUPILS WITH CCP CONSEQUENCES

OLGA MERZLIKINA

Vinnitsa State Pedagogical University

Dynamic analysis of disabled pupils was used for the first timer in dependence on the term of study at higher specialized technical school. It was proved that traditional forms and means of physical educational didn't practically influence moving abilities dynamic.